

გვანცა კოპლატაძე

ინტელიგენცია და რელიგია

პაულე მოციქულის სიტყვები, რომლითაც იგი ზოგადად ქრისტიანთა ამქვეყნიურ ყოფას ახასიათებს, ჩვენი, როგორც ქრისტიანი ერის ისტორიასაც ესადაგება: **ჭირი მოთმინებასა შეიქმს, ხოლო მოთმინება — გამოცდილებასა, და გამოცდილება — სასოებასა. ხოლო სასოებამან არა არცხვნის, რამეთუ სიყუარული ღმრთისაჲ განფენილ არს გულსა შინა ჩუენთა სულითა წმიდითა, რომელი-იგი მოცემულ არს ჩუენდა** (რომ. V, 3-5). ჩვენი ისტორიის მანძილზე არც ჭირი გვაკლდა, არც მოთმინება მისი გადატანისა, არც გამოცდილება და არც სასოება, რადგან გული ღმრთის სიყუარულით გვქონდა საესე, რომელიც მანვე გვიბოძა. სამწუხაროდ, იმავეს ვერ ვიტყვით ჩვენს დღევანდელ მდგომარეობაზე. მართალია, ჭირი მომეტებული თუ არა, ნაკლები არც დღეს გვაქვს, მაგრამ დანარჩენისა რა მოგახსენოთ. შეიძლება ვინმე შემეპასუხოს, ხომ ვითმენთ ამ ჭირთა სიმრავლესო; ვითმენთ, მაგრამ შიშითა და იძულებით და არა მაღლიერებით ღმრთისა, რომლის წყალობითაც იმ უარეს სასჯელებს გადავრჩით, რომელნიც ჩვენივე უგუნურებითა და ცოდვათა გამრავლებისათვის დავიმსახურეთ. პაულე მოციქული იმგვარ მოთმინებას გულისხმობს, რომელსაც საკუთარ ცოდვათა შეგნება და აღიარება განაპირობებს: შევცოდე, მაშასადამე, ჭირიც უნდა დავითმინო, როგორც სასჯელი ჩადენილისათვის. ეს კარგად იცოდნენ ჩვენმა წინაპრებმა, ყოველ შემთხვევაში, ერის მოაზროვნე ნაწილმა მაინც ვისაც ჭკუაც მოეკითხებოდა და სიტყვაც ეთქმოდა თავს დატეხილ ჭირთა მიზეზს ყოველთვის საკუთარ თავსა და ცხოვრების წესში ეძებდა. მრავალთაგან რამდენიმე მაგალითს მოვიხმობთ. ჟამთააღმწერლის სახელით ცნობილი მემატთანე საუკუნეზე მეტი ხნის განავლობაში გამარჯვებებით განებივრებულ ქართველთა მარცხს მონღოლებთან პირველსავე შეტაკებაში იმ უწესობისაკენ მიდრეკილად და ცოდვათა გამრავლებით ხსნის, რომელიც იმდროინდელ საქართველოში ადვილად საგრძნობი იყო.

შესაბამისად, არც სასჯელმა დააყოვნა: **მაშინ მოიწია რისხვა ზეგარდამო უსჯულოებათა და ცოდვათა ჩუენათვს, და ივლტოდეს ქართველნი და სპანი და თუთ მეფე ლაშა, და ურიცხვ სული ქრისტიანე მოკუდა.**¹

პირველ დამარცხებას სხვა მრავალი დამარცხებაც მოჰყვა და, მძიმე შეცოდებათა გამო, ერი მონღოლთა საკმაოდ ხანგრძლივი ბატონობის უღელქვეშ მოექცა.

ახლა დავით გურამიშვილს მოვუსმინოთ. ხატავს რა ქვეყანაში გამეფებული უზნეობის შემადრწუნებელ სურათს (მრუშობა, ურთიერთმტრობა, ერთმანეთის ლანძღვა-გინება, გაუტანლობა, ამპარტავნობა, შური, ურცხვად სიტყვის გატება, ავაზაკობა, ქურდობა, ღარიბ-ღატაკთა და ქვრივობოლთა დაწიოკება), ღმრთისგან პირველ გამაფრთხილებელ სასჯელად სტიქიათა უჩვეულოდ გამძვინვარებასა და მოსავლის განადგურებას თვლის, რასაც შედეგად დიდი შიმშილობა მოჰყვა:

*„მათ ღმერთსა სცოდეს, ღმერთმან მათ პასუხი უყო ცოდვისა;
ცა რისხვით შუვა განიპის, ქვეყანა შეიძროდისა;
ვენახთ უწვიმის სეტყვანი, მზგავსი ნახეთქი ლოდისა.
მკალია დასცის ყანებსა, ქარი უქროლის ოდისა!“²*

ქრისტიანულ ღმრთისმეტყველებაში ცნობილია, რომ ნაწილმა ცხოველებისა ადამიანისათვის საშიში თვისებები ადამის ცოდვით დაცემის შემდეგ შეიძინა. ქართველთა შორის ცოდვათა გამრავლებამ კაცთა მოღმას გადამტერებული ნადირი კიდევ უფრო გაამძვინვარა და ახალ სასჯელად მოუვლინა ქვეყანას. ამაზე ისიც მეტყველებდა, რომ მხეცები ცხვარს და საქონელს კი არა, არამედ სწორედ ადამიანებს ერჩოდნენ:

*„უცხო რამ აქენდის მას მხეცსა ხერხი და მეცნიერობა,
საცხოვარს არას აწეენდის, ვერ ესცნო რა აქენდის ფერობა,
საცა რომ კაცი შემოხვდის, მედგრად იხმარის მტერობა,
ანაზღად ეცის, დაფლითის, მოკლის და შექნის სერობა“³*

როცა ვერც ამ სასჯელით მოგნენ გონს, ღმრთის ნებით, ქვეყანაში მანამდე უცხო, უღმობელი სნეულებანი გავრცელდა, რომელმაც „ხოცა კაცნი და პირუტყვნი, ცხვარი, ძროხა და ცხენები“. ყველაზე მკაცრი ბოლო სასჯელი გამოდგა — ყოველი მხრიდან შემოსეული მტერი:

¹ ქართლის ცხოვრება, ტ. II, გამოცემული ს. ყაუხჩიშვილის მიერ, თბ., 1959, გვ. 164-165.

² დავით გურამიშვილი, თხზულებათა სრული კრებული, თბ., 1980, გვ. 84.

³ იქვე, გვ. 85.

*„ქორონიკონს ქრისტეს აქეთ ათას-შვიდას-ოც-და ერთსა
ცოდვა მათი უმეტესად ესმა, მოეხსენა ღმერთსა;
აღმოსავლით მტერი აღძრა, მოუწოდა კვლავ სამხრეთსა,
ღმერთმან მტერსა მოუვლინოს, რაც ქართლს უყვეს ან კახეთსა!“⁴*

ღმერთს ყველას გადარჩენა სურს, მაგრამ არა ძალითა და თავისუფალი ნების წართმევით. გადარჩენის ნება თვითონ ერმაც, ყოველ შემთხვევაში მისმა სუკეთსო შვილებმაც უნდა გამოავლინონ და ამისთვის იღვაწონ კიდევ.

როცა ერს ცოდვის მორევი ითრევს, გულშემატკივართა ძალისხმევა მისი გამოფხიზლებისაკენ უნდა იყოს მიმართული, ხოლო გამოფხიზლების საუკეთესო საშუალებას მხილება წარმოადგენს. მართალია, როგორც გურამიშვილი ამბობს: „მძრახველს ძრახვა თვით კი აუად მოუხდების“, მაგრამ თუ ისევ ჩვენს დიდ პოეტსა და მამულიშვილს დავესესხებით, „ფარვა სიავისა ქვეყანას არ მოუხდების“, რადგან: „წამხდენელთა და მბაძველთა კიდევ სხვაც რამ წაუხდების“.

ძალიან უნდა გიყვარდეს შენი ერი და ქვეყანა, მისი ცოდვების პირში თქმა და მხილება რომ შეძლო. მხოლოდ ასეთი სიყვარული შეგძენს სიმამაცესა და გაბედულებას თავგანწირვისათვის, რადგან ცოდვით გონებადბნელებული ერის მხილება სწორედ თავგანწირვის ტოლფასია. თავის დროზე ასეთი სიმამაცე და გაბედულება გამოიჩინა დავით გურამიშვილმა, რომელმაც კარგად იცოდა, რა ელოდა სიმაღლის მამხილებელს: „მე თუ გინდა თავი მომჭრან, ტანი გახდეს გასაბერად, ვინ არა ჰგავს კახაბერსა, მე ვერ ვიტყვი კახაბერად“, მაგრამ მოსალოდნელის შიშით უკან არ დაუხვია. სიმაღლის მამხილებლის ზეედრს არც ილია ჭავჭავაძე შეუშინდა. რადგან მტკიცედ სჯეროდა, რომ დაფარვა როგორც ხორციელი სნეულების, ასევე სულიერი სენისაც (სულიერ სენს ცოდვები წარმოადგენს) მხოლოდ მის გაძლიერებასა და სასიკვდილო საფრთხედ გადაქცევას უწყობს ხელს, მოურიდებლად ამხელდა ყველა იმ ზნეობრივ ნაკლს, რომელიც მისი მშობელი ერის არსებობას კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებდა. გურამიშვილის მსგავსად, ილიამაც კარგად იცოდა, რაც ელოდა, მაგრამ მზად იყო ქვეყნის გადარჩენისათვის თავი შეეწირა და შესწირა კიდევ.

როგორც ჩვენი ისტორია გვიმოწებს, ჩვენს ერს თავისი არსებობის ყველა ეპოქაში, ღმრთის წყალობით, არ აკლდა შვილები, რომელთაც თავიანთი მოღვაწეობით სულიერ სფეროში არანაკლები ღვაწლი შეჰქონდათ მისი გადარჩენის საქმეში, ვიდრე მათ, რომელნიც ამისათვის სისხლს ბრძოლის

⁴ იქვე.

ველზე ღვრიდნენ. ამასთან, ერის ბედის წარმმართველი საზოგადოების სწორედ ეს — სულიერ სფეროში მოღვაწე ნაწილი იყო, ანუ ქრისტეს ეკლესიის მსახურნი და არისტოკრატია, რომელსაც საფუძვლიანი განათლების მიღების საშუალება ჰქონდა. აქვე შევნიშნავთ, რომ განათლების მიღებაში, პირველ ყოვლისა, ქრისტიანული სარწმუნოებისა და ქრისტიანული კულტურის ღრმად და სერიოზულად შესწავლა იგულისხმებოდა, მით უმეტეს, თუ გავიხსენებთ, რომ სასწავლებლები, როგორც წესი, სამონასტრო კომპლექსებთან არსებობდა და მათში ძირითადად წმინდა წერილი და ქრისტიანული ღმრთისმეტყველება ისწავლებოდა. ამიტომაც სარწმუნოებრივ მოძღვრებაში საერო პირებიც კარგად ერკვეოდნენ და მისი მნიშვნელობაც ერის გადარჩენისათვის ბრძოლაში გაცნობიერებული და გასიგრძელებული ჰქონდათ. შორს რომ აღარ წავიდეთ, ამის ნათელ დადასტურებას ზემოხსენებული სამივე ავტორის შემოქმედება და მოღვაწეობა წარმოადგენს. ჟამთააღმწერელსა და დავით გურამიშვილზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, რუსეთის მართლმადიდებლურ იმპერიაშიც, რომელშიც ილია ჭავჭავაძეს მოუხდა ცხოვრება და მოღვაწეობა, განათლებას საფუძვლად საღმრთო წერილი და ქრისტიანული სარწმუნოების შემსწავლელი საგნები ედო.

ვითარება მკვეთრად შეიცვალა რუსეთის მართლმადიდებლური იმპერიის რევოლუციის გზით დამხობის შემდეგ. როგორც ეს რევოლუციის შემდეგდროინდელმა მოვლენებმა აჩვენეს, მისი მთავარი მიზანი მართლმადიდებლური ეკლესიის სრული განადგურება იყო. მართალია, იმ აღთქმის წყალობით, რომელიც მაცხოვარმა მის მიმდევრებს მისცა: **კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესიაჲ ჩემი და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდინ მას** (მთ. XVI, 18); და აჰა ესერა მე თქვენ თანა ვარ ყოველთა დღეთა და ვიდრე აღსასრულადმდე სოფლისა (მთ. XVIII, 20), რევოლუციამ ამ მიზნის ბოლომდე განხორციელება ვერ შეძლო, მაგრამ დიდი ზიანი კი მიაყენა ეკლესიასაც და, აქედან გამომდინარე, განათლების საქმესაც, რადგან ჭეშმარიტი განათლება უწინარესად სწორი სარწმუნოებრივი ცოდნის შეძენას გულისხმობს. ქვეყანაში არა მხოლოდ სასულიერო სასწავლებლები მოიხსპო, არამედ როგორც საშუალო, ასევე უმაღლესი სასწავლებლების პროგრამებიდან ქრისტიანული რელიგიის შემსწავლელი საგნები საერთოდ ამოღებულ იქნა. ეს სამწუხარო ფაქტი გვესახება მიზეზად იმისა, რომ ეროვნული მეცნიერების პირველი თაობის წარმომადგენლებს, რომელთაც განათლება მართლმადიდებელი იმპერიის არსებობის პირობებში ჰქონდათ მიღებული, ხშირ შემთხვევაში ბევრად უფრო ფართო თვალსაწიერი ჰქონდათ და საკვლევი პრობლემებისათვის ბევრად უფრო სწორი მიდგომა ახასიათებდათ, ვიდრე მომდევნო, ათეისტური სახელმწიფოს სკოლებსა და

უმაღლეს სასწავლებლებში აღზრდილ თაობას.

ჰუმბარიტი განათლების საფუძვლებს კიდევ უფრო დაშორდა თაობა, რომელიც სამეცნიერო და შემოქმედებით ასპარეზზე გასული საუკუნის 60-70-იან წლებში გამოვიდა. მართალია, გარკვეულ წარმატებებს, განსაკუთრებით ეს შემოქმედებით ინტელიგენციაზე ითქმის, ამ პერიოდის მოღვაწეებმაც მიაღწიეს, მაგრამ უფრო შემორჩენილი ბუნებითი სჯულის ანუ სინდისის წყალობით, რომლის მსახურებაც სტალინის მმართველობის პერიოდში საზოგადოებრივ ყოფაში ისე წინა პლანზე იქნა წამოწეული, რომ, შეიძლება ითქვას, საღმრთო სჯულიც კი ჩაანაცვლა. ამ თვალსაზრისის გამოთქმის საფუძველს ის ფაქტი გვაძლევს, რომ იმდროინდელ საბჭოთა კავშირში კორუფციის, მექრთამეობის, ზნეობრივი აღვირახსნილობის, პროტექციონიზმისა თუ სხვა მსგავსი უზნეობის გამოვლინების შემთხვევები შეუდარებლად მცირერიცხოვანი იყო. თუ დაუუკვირდებით, ადვილად შევამჩნევთ, რომ ხელოვნების დარგებს სახელმწიფო იდეოლოგიურთან ერთად მორალური თვალსაზრისითაც ზედამხედველობდა და მათ მიზნად იმ ზნეობრივი იდეალების დაცვასა და პოპულარიზაციას უსახავდა, რომელიც ღმერთმა მის ხატად და მსგავსად შექმნილ ადამიანს შესაქმეშივე უბოძა. მართალია, ამგვარი მოთხოვნა ზნეობრიობის ქადაგებისა, ხელოვნების ნაწარმოებებს არცთუ იშვიათად აგიტატორულ ხასიათს სძენდა, მაგრამ ისიც ფაქტია, რომ საზოგადოებას სულიერ საზრდოდ ჰუმბარიტად მაღალმხატვრული ქმნილებანიც უხვად მიეწოდებოდა. ასე რომ, ერის ცხოვრებაში ეკლესიის ადგილი, რომელსაც უფლებების შეკვეცის გამო სამოღვაწეო ასპარეზი მეტისმეტად შეუმცირდა, ხელოვნებამ დაიკავა, რომელსაც ნაცვლად საღმრთო სჯულისა, საზოგადოებისათვის ბუნებითი სჯული უნდა ექადაგა. მაგრამ მხოლოდ სინდისზე ანუ ბუნებით სჯულზე დამყარებული ზნეობა მტკიცე რომ ვერ იქნებოდა, მალევე გამოძვლავნდა. სტალინის გარდაცვალების შემდეგ სახელმწიფოს მხრიდან საზოგადოების ზნეობის მაკონტროლებელი ზედამხედველობის შესუსტება მოკლე დროშივე გახდა საგრძნობი და შესაბამისად შედეგიც სწრაფადვე გამოიღო. კორუფციისა და მექრთამეობის ფაქტები საზოგადოების თვით ისეთ წრეებშიც კი გახშირდა, რომელიც, პირიქით, სხვებისათვის მაღალი ზნეობის მაგალითების მიმცემი უნდა ყოფილიყო (ვგულისხმობთ საგანმანათლებლო და სამკურნალო დაწესებულებებს), ხოლო პროტექციონიზმი არა მხოლოდ ჩვეულებრივ მოვლენად, არამედ ლამის კარგ ტონად იქცა. საკვირველია, მაგრამ ფაქტია, საზოგადოებისაგან სწორედ ის იკიცხებოდა, ვინც ზნეობის შენარჩუნებას ცდილობდა. ასეთები უგუნურებად, ხოლო უკეთეს შემთხვევაში, თავისებურ, უცნაურ ადამიანებად იწოდებოდნენ,

ხოლო მათ შესახებ, რომელთაც პროტექციონიზმი ჩვეულებრივ უზნეობად მიაჩნდათ, ხშირად მოისმენდით დაცივნანარევ საყვედურს: ნათესავი მაგან არ იცის და მეგობარიო.

დაახლოებით ასე წარმოგვიდგება გასული საუკუნის 70-იანი წლების ბოლოსა და 80-იანი წლების დასაწყისში საქართველოში საზოგადოებრივი ყოფის სურათი. სამეცნიერო და შემოქმედებით ინტელიგენციას, რომელმაც ერის ცხოვრების სულიერ სფეროში ეკლესია ჩაანაცვლა, სახელმწიფოს მხრიდან დაფასება არ აკლდა, ხოლო საზოგადოებისაგან — აღიარება და პატივისცემა.

70-იანი წლების მიწურულს, როცა ქართულ მართლმადიდებელ ეკლესიას სათავეში უწმინდესი და უნეტარესი ილია II ჩაუდგა, საეკლესიო ცხოვრება გამოცოცხლდა და ცხადი გახდა, რომ იგი აუცილებლად შეეცდებოდა თავისი ადგილის დაბრუნებას, რომელიც თავად მაცხოვარმა უბოძა; ათეისტური იდეოლოგიის ზეწოლით ჩამკვდარმა სარწმუნოებრივმა გრძნობებმა ხალხშიც გაიღვიძა, მაგრამ იმ ფსიქოლოგიური ხიდის გამოთვლება, რომელიც ათეისტურმა სახელმწიფომ თავდაპირველად ძალის გამოყენებითა და რეპრესიებით, ხოლო შემდეგ მიზანმიმართული პროპაგანდით ეკლესიასა და მის სამწყვსოს შორის ჩატეხა, არც ისე ადვილი საქმე გამოდგა. ამის მიზეზი, ჯერ ერთი, მოქმედი ტაძრებისა და ღმრთისმსახურთა უკიდურესი სიმცირე და იმ ცოდნის ნაკლებობა იყო, რომელიც ეკლესიის მსახურთათვის აუცილებელია და რომლის შეძენის უფლებაც თავის დროზე ძალით წართვეს; მეორეც, ათეისტურად აღზრდილი, საკუთარი წარმატებებითა და იმ ადგილით გაამაყებული ინტელიგენცია, რომელიც მას საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ეჭირა, ეკლესიას მოძველებულ ინსტიტუტად მიიჩნევდა და მის მნიშვნელობას (ისიც არა ყველა) მხოლოდ წარსულში ხედავდა.

ყველაზე დიდი ქრისტიანული სათნოებით — სიყვარულის ნიჭით დაჯილდოებულმა პატრიარქმა თითქმის შეუძლებელი შეძლო. ხალხმა მისთვის მოუკლებლად მლოცველი მწყემსმთავრის სიყვარული იგრძნო და ამ სიყვარულით გამთბარმა შედარებით ადვილად დაძლია ურწმუნოება და ტაძრებს მიაშურა, რომელთა რიცხვიც, ისევ და ისევ პატრიარქის ღვაწლით, დღითიდღე იზრდებოდა. რაც შეეხება ინტელიგენციას, მისმა უწმიდესობამ იმთავითვე არა მხოლოდ მადლიერება გამოხატა იმ წვლილისათვის, რომელიც მას წლების განმავლობაში ერის სულიერი კულტურის საგანძურში შეჰქონდა, არამედ მზადყოფნაც თანამშრომლობისათვის სულიერებისა და კულტურის სფეროში. სამწუხაროდ, ინტელიგენციამ ვერ გაითვალისწინა ერისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა ეკლესიასთან

თანამშრომლობისა, რასაც, ის ფაქტიც გვიმოწმებს, რომ მისი ურთიერთობა ეკლესიასთან დღემდე ძირითადად პირადად პატრიარქთან ურთიერთობით შემოიფარგლება. პატივისცემა მისი უწმინდესობის პიროვნებისადმი საერთოდ ეკლესიის პატივისცემაში რომ გადაზრდოდა, ამისთვის ქრისტიანული მოძღვრების საფუძვლიანად შესწავლა იყო საჭირო. მხოლოდ ამ შემთხვევაში მიხვდებოდა იგი, რომ ეკლესია, რომელიც მარადიულ ჭეშმარიტებასა და მარადიულ ღირებულებებს ემსახურება და ქადაგებს, მხოლოდ ისტორიის კუთვნილება ვერ იქნება.

ინტელიგენციის, ერის მოაზროვნე ნაწილის (ლათინური სიტყვიდან *intelligens* — მცოდნე, გონიერი) სარწმუნოებრივ საკითხებში გაუცნობიერებლობამ მრავალი მწარე ნაყოფი გამოიღო. უწინარესად დაგვაკარგინა უნარი იმის ანალიზისა და განსჯისა — ვინ ვიყავით წარსულში, ვინ ვართ დღეს და ვინ უნდა ვიყოთ მომავალში, მით უმეტეს, რომ ამ მოწოდებით არაერთგზის მოუმართავს პატრიარქს ჩვენთვის. გაგვიჭირდა ერთმანეთისაგან გაგვეჩია მარადიული ზნეობრივი და წარმავალი პოლიტიკური იდეალები, საკუთარი კულტურული და სახელმწიფოებრივი წარსულის ღრმად შესწავლისა და განალიზების გარეშე, ლამის გავაფეტიშეთ „დასავლური ღირებულებები“ ისე, რომ დღემდე კარგად ვერ გავრკვეულვართ, კერძოდ, რას ვგულისხმობთ ამ ღირებულებებში და მაინც რისი აღება და შეთვისება გეპართება მათგან და რისი — არა; სხვათა შორის, ამაში გასარკვევად კარგად უნდა ვიცოდეთ დასავლეთის ქვეყნების ისტორია, უწინარესად რელიგიური თვალსაზრისით, რადგან ყველა ერის ზნეობრივსა და კულტურულ ღირებულებებს უმთავრესად ის სარწმუნოებრივი მოძღვრება აყალიბებს, რომელსაც იგი აღიარებს.

სარწმუნოებრივი საკითხების ღრმად შესწავლა ინტელიგენციას ასევე მიახვედრებდა, რომ თავს ქრისტიანი (ქრისტეს მიმდევარი, მორწმუნე) მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება უწოდო, თუ იმ წესებით ცხოვრობ, რომელიც ეკლესიამ თავად ქრისტეს მიერ ნაქადაგები მოძღვრების საფუძველზე შექმნა — ანუ მარხვა-ლოცვითა და წირვა-ლოცვაში მონაწილეობის მიღებით, აღსარებითა და ზიარებით. იმ უდიდესი ტაქტით, რომელიც ჩვენს პატრიარქს სამწყსოსთან ურთიერთობაში ახასიათებს, სწორედ ეკლესიის მიერ დადგენილი წესებით ცხოვრებისაკენ მოუწოდებდა მისი უწმიდესობა ინტელიგენციის ცნობილ წარმომადგენლებს, როცა საზეიმო წირვა-ლოცვებზე დასასწრებად იწვევდა(!). მრავალთაგან ერთს დავასახელებ, მაგალითად, პირადად პატრიარქის მოწვევით ესწრებოდნენ საზეიმო წირვას 8 თებერვალს, დავით აღმაშენებლის მოსახსენებელ დღეს, რომელიც ასევე პირველი ქართული უნივერსიტეტის დაარსების დღეც არის, ივანე ჯავახიშ-

ვილის სახელობის უნივერსიტეტის დიდი სამეცნიერო საბჭოს წევრები(!). სამეცნიერო ინტელიგენციამ ვერ შეძლო გამხდარიყო ეკლესიის წევრი ცოდნით თავმომწონეობის გამო, ხოლო შემოქმედებითა ინტელიგენციამ — უზენაეს შემოქმედთან მეტოქეობის გამო. შეგახსენებთ კონსტანტინე გამსახურდიას რომანის „დიდოსტატის მარჯვენის“ მთავარ პერსონაჟს — ხუროთმოძღვარ კონსტანტინე არსაკიძეს, რომელიც თავისთავს, ვითარცა სვეტიცხოვლის შემოქმედს, ყოველთა შემოქმედს — ღმერთს უტოლებს. თუ როგორ შეუძლია ამგვარ ამპარტაუნობას აბსურდამდე მიიყვანოს ადამიანი, კარგად ჩანს მის სიტყვებში, რომელთაც სვეტიცხოვლის შესახებ ამბობს, სახელდობრ, რომ იგი, ვითარცა ქვაში განსხეულებული ხელოვნება, უფრო უკვდავია, ვიდრე ასიათასი მოკვდავის სული (!!).

სწორედ რწმენის უქონლობა იყო მიზეზი იმისა, რომ წინა საუკუნის 80-იანი წლების ბოლოს ინტელიგენციამ ზნეობრივი სიმტკიცე ვერ გამოიჩინა და შესაფერიის წინააღმდეგობა ვერ გაუწია გაურკვეველი წარმოშობის პარტიებსა და მათ ბელადებს, რომელნიც ისტორიის ასპარეზზე ერის ბედის მესვეურებად და წარმმართველებად მოგვევლინენ ისე, რომ ამ როლის მოსარგებად არც ცოდნა გააჩნდათ, არც გამოცდილება და, რაც მთავარია, არც არავითარი დამსახურება ერის წინაშე, გარდა იმისა, რაც წინასწარი პიარით გამიზნულად შესძინეს. თუ არა ურწმუნოებითა და მისგან გამოძინარე ზნეობრივი უძლურებით, სხვა რით შეიძლება აიხსნას ის გარემოება, რომ იმ ცნობილ ინტელიგენტთა ნაწილმა, რომელსაც მართლაც მიუძღვოდა დამსახურება ერის წინაშე მეცნიერებისა და ხელოვნების დარგებში მიღწეული წარმატებებით, წინააღმდეგობის გაწევის გარეშე დათმო თავისი პოზიციები, როგორც ერის სულიერი წინამძღვრისა, და საერთოდ განზე გადგა, ხოლო ნაწილმა მართლაც დიდი ცოდვა ჩაიდინა ღმრთისა და ხალხის წინაშე, როცა გვერდზე დადგომით ხალხის თვალში ავტორიტეტი შესძინა იმ მოძრაობას, რომლის ბოლოც გონიერი ადამიანისათვის ძნელი გამოსაცნობი არ უნდა ყოფილიყო. სწორედ იმიტომ, რომ არც რწმენა ჰქონდა და არც სარწმუნოებრივი ცოდნა, ინტელიგენციამ ვერ გაბედა სიმართლე ეთქვა ხალხისთვის, რომელიც მის სიტყვას ელოდა და ამდენად არათუ იმ ღვაწლის გაწევა ვერ შეძლო, რომელიც ჩვენმა ზემოხსენებულმა დიდებულმა წინაპრებმა გასწიეს, არამედ პირიქით, უარყოფითი როლიც კი ითამაშა ჩვენს უახლეს ისტორიაში.

საჯაროდ სიმართლის მხილება ინტელიგენციამ ვერც მაშინ გაბედა, როცა ცხრა აპრილის ღამე რუსთაველის პროსპექტზე სამშობლოს წრფელი სიყვარულით მისული მრავალი ადამიანისათვის ტრაგიკულად დასრულდა, ხოლო ბელადებმა, რომელთაც ხალხს ფიცი ჩამოართვეს ადგი-

ლიდან არ დაძრულიყვნენ, პირველებმა, და თანაც სრულიად უვნებლებმა, დააღწიეს თავი ზოცვა-ჟღერს. მართალია, ე. წ. ეროვნული მოძრაობის მესვეურთა დიქტატურა რეალურად მანამდე დამყარდა, ვიდრე ისინი ხელისუფლებაში მოვიდოდნენ, რადგან მათ საწინააღმდეგოდ გამოთქმული აზრიც კი საკმარისი იყო, რომ ერის მოღალატედ გამოცხადებულიყავით, მაგრამ ჭეშმარიტი მამულიშვილიც ისაა, ვინც მზადაა ქვეყნის გადასარჩენად არა მხოლოდ დევნა-ცილისწამება აიტანოს, არამედ სიცოცხლეც კი გაიღოს.

ისევ ღმერთმა დაგვინდო და ქვეყანაში, რომელსაც არც გარეშე მტრები აკლდა და შიგნიდან მრავალი შეიარაღებული რაზმის სათარეშო ასპარეზად იყო ქცეული, ენითუთქმელი ქაოსიდან წესრიგი ნელ-ნელა ამოიზარდა და ჯერ კიდევ სუსტი, მაგრამ მაინც ქართული სახელმწიფო შეიქმნა, რაც უწინარესად იმ კაცის სახელს უკავშირდება, ვინც ჯერ კიდევ საბჭოთა იმპერიის პირობებში ახერხებდა მფარველობა გაეწია ეროვნული ფასეულობებისათვის და ყოველმხრივ ხელი შეეწყო ქართული კულტურის ყველა სფეროში მოღვაწეთათვის, რადგან მათი წარმატებანი, როგორც ქართველს, საკუთარ წარმატებადაც მიაჩნდა — ედუარდ გიორგი შევარდნაძეს. გადაშლეთ წიგნი „შევარდნაძე“, რომელიც 1998 წელსაა გამოცემული და წაიკითხეთ, რას წერენ ედუარდ შევარდნაძეზე ქართული ინტელიგენციის ყველაზე სახელოვანი წარმომადგენლები და დარწმუნდებით, რა დიდი წვლილი მიუძღვოდა მას იმ წარმატებებში, რომელსაც 70-იან წლებში ქართულმა კულტურამ მიაღწია, იქნებოდა ეს ეროვნული მწერლობა, მუსიკა, სახვითი ხელოვნება, კინო თუ თეატრი. მაშ, რით უნდა აიხსნას ის ფაქტი, რომ სულ რამდენიმე წლის შემდეგ თითქმის ყველა მათგანი, რამდენიმე გამონაკლისის გარდა, დაუპირისპირდა და თავისი ხმა იმ მართლაც გაუგონარ ლანძღვა-გინებასა და შეურაცხყოფას შეუერთა, რომლის არავითარი საფუძველი არ არსებობდა (სხვათა შორის იმ დღეებში განსაკუთრებით ჩაეწვდი სულხან-საბას გენიალური არაკის „კუ და მორიელის“ სიბრძნეს).

რა უნდა იყოს მიზეზი ამისა, თუ არა ურწმუნოებით გამოწვეული ზნეობრივი სიმწირე?

ისევ პავლე მოციქულს მივუბრუნდეთ და წერილი იმით დავამთავროთ, რითაც დავიწყეთ. 90-იანი წლების ჭირი კი დაითმინა ერთან ერთად ინტელიგენციამ, მაგრამ არა საკუთარი ცოდვების შეგნებით, სინანულითა და ღმრთისადმი მაღლიერებით; ამიტომაც ვერ შეიძინა მან გამოცდილება და ცოტა ხნის შემდეგ ისევ შეეშალა, ისევ ცოდვაში ჩადგა ფეხი და სასჯელიც შესაფერიის მიიღო — დღევანდელი მდგომარეობა, რომელიც ყველასათვის ისედაც ცხადია და ამიტომ მასზე სიტყვას აღარ გავაგრძელებ.

დაიღალა ერი ამდენ ტყუილში ცხოვრებით, დაიბნა და ვეღარ გაურკვევია, სადაა სიმართლე და სად — სიცრუე. ვინაა მოყვარე და ვინ — მტერი. სწორედ ეს გაურკვეველობა ამძიმებს განსაკუთრებით მის მდგომარეობას. შეიძლება გაუცნობიერებლად, მაგრამ ხალხი ელოდება გამოჩენას იმისა, ვისაც თავისი ცხოვრებით არა მხოლოდ უფლება ექნება მისი მზილებისა („მსწავლოს მე მართალმან წყალობითა და მამხილოს მე; ზეთი ცოდვილისად ნუ განაპოხებნ თავსა ჩემსა“, ფს. 140,5), არამედ სიყვარულიც, რათა ანუგეშოს კიდევ („ამხილე, შეპრისხენ და ნუგეშინის-ეც“, 2 ტიმ. 4,2) და თუ საჭირო გახდება, თავიც გასწიროს მისთვის.

